

об'єкта нерухомості в експлуатацію, непередачі зведеного об'єкта нерухомого майна контрагенту, як і дії покупця щодо несплати вартості об'єкта власного інтересу або його неприйняття за своїм змістом є порушенням умов договірних зобов'язання.

Т. Я. Рим зауважує, що ризиковість, як правило, не залежить від порушення зобов'язання. У разі його порушення застосовують заходи цивільної відповідальності. Спільним між цими категоріями є те, що мета, яку ставили сторони при укладенні договору, не досягнута. Але при ризиковості окремих видів правочинів недосягнення цілей пов'язується з об'єктивними обставинами, які не залежать від вини учасників договірних відносин. Натомість склад порушення зобов'язання охоплює протиправну поведінку і вину порушника [8, С. 225].

Таким чином, порушення умов договору є наслідком суб'єктивних дій сторони договору, за що може наставати договірна відповідальність. Зважаючи на це, кваліфікація таких дій як ризикових є помилковим.

Підсумовуючи викладене вище, доходимо висновку про те, що договір купівлі-продажу майбутнього об'єкта нерухомості безсумнівно належить до категорії ризикових. Поряд з цим, віднесення його саме до алеаторних правочинів є дискусійним питанням.

Література

1. Великанова М. М. Ризик в алеаторних та мінових договорах. *Науковий вісник публічного та приватного права*. 2018. № 1 (1). С. 52-56.
2. Веретельник Л. К. Проблема систематизації договорів у цивільному праві. *Форум права*. 2011. № 1. С. 180-189.
3. Вавженчук С. Я. До питання класифікації договорів на односторонні та взаємні, відплатні й безвідплатні. *Підприємництво, господарство і право*. 2021. № 6. С. 5-10.
4. Чабан О. М. Класифікація договорів, що опосередковують здійснення інвестицій. *Підприємництво, господарство і право*. 2015. № 7. С. 11-14.
5. Адамова О. С. До визначення цивільно-правової природи алеаторних договорів. Актуальні проблеми захисту права власності : матер. кругл. столу (м. Одеса, 17 червня 2016 р.) / за заг. ред. д.ю.н., проф. Є. О. Харитонова. – Одеса : Фенікс, 2016. С. 35-37.
6. Тімуш І. С. Цивільно-правове регулювання ризикових (алеаторних) договорів: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.03. Київ, 2004. 18 с.\
7. Про гарантування речових прав на об'єкти нерухомого майна, які будуть споруджені в майбутньому: Закон України № 2518-IX від 15.08.2022 р.

URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2518-20#Text> (дата звернення: 14.05.2024).

8. Рим Т. Я. Правове регулювання інвестиційних відносин у сфері будівництва: цивільно-правовий аспект: дис. ... д-ра юрид. наук. ЛНУ імені Івана Франка. Львів. 2021. 422 с.

А. В. Зеліско

доктор юридичних наук, професор, професор кафедри цивільного права Навчально-наукового юридичного інституту Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника, провідний науковий співробітник Науково-дослідного інституту приватного права і підприємництва імені академіка Ф. Г. Бурчака НАПрН України

<https://orcid.org/0000-0002-1899-407X>

НАУКОВІ ПАРКИ: КОРПОРАТИВНО-ПРАВОВІ АСПЕКТИ

Бурхливий розвиток інновацій визначив реакцію законотворця на означені процеси, яка проявлялася і проявляється у різних площинах, зокрема, у нормативному урегулюванні правових форм для розробки і реалізації інновацій. Однією із таких форм стали запропоновані законодавцем у 2010 році наукові парки. На момент прийняття спеціального Закону України «Про наукові парки» окреслити чітко їх місце в системі юридичних осіб приватного права було складно, позаяк нормативний акт не містив вказівки на їх організаційно-правову форму чи видову приналежність, а комплексний аналіз змісту його норм свідчив про яскраво виражену публічну орієнтованість підходів до регулювання діяльності наукових парків. Остання проявлялася, наприклад, у єдиному можливому дозвільному порядку створення наукових парків, можливості створення закладом вищої освіти чи науковою установою лише одного парку, додаткових механізмах контролю за парком з боку закладу вищої освіти чи наукової установи як ініціатора створення парку. Безумовно, що публічно-правові аспекти діяльності наукових парків неможливо применшувати, позаяк такі юридичні особи є суспільно значущими, діяльність яких має на меті задоволення суспільних інтересів, впливає на інфраструктуру

ру місцевості, на якій наукові парки реалізують свою діяльність. Наукові парки, будучи фактично формою виходу закладів вищої освіти і наукових установ на ринок інновацій, безпосередньо впливають на стратегічні і тактичні цілі розвитку регіону, у якому функціонують. Вказаний фактор визначає перманентну притаманність публічно-правових механізмів регулювання наукових парків. Водночас, оскільки одними із засновників таких парків є специфічні суб'єкти (заклади вищої освіти і наукові установи), то, цілком очевидно, виникає потреба урівноваження вказаних публічно-правових механізмів приватноправовими. Як видається, саме у цьому напрямі відбулася нормативна трансформація правового регулювання наукових парків у 2021 році шляхом внесення змін у спеціальний Закон України «Про наукові парки». Тринадцятилітній період дії зазначених змін дозволяє уже вести мову про позитивні та проблемні аспекти правових трансформацій.

Стаття 1 Закону України «Про наукові парки» визначає, що науковим парком є юридична особа, що створюється у формі господарського товариства, яке повинно мати у складі учасників не менше одного закладу вищої освіти та/або наукової установи [1]. Вказана дефініція усунула невизначеність природи наукових парків, вказавши чітко на їх належність до господарських товариств. Відсутність вказівки у нормативному акті на видову приналежність наукових парків у системі юридичних осіб приватного права визначала різні позиції щодо неї. Нами у наукових працях обґрунтовувалася належність наукових парків до підприємницьких юридичних осіб, позаяк наукові парки створюються закладами вищої освіти і науковими установами для комерціалізації результатів науково-технічної діяльності і є шляхом для фінансування діяльності останніх [2, с. 280]. У той же час, у літературі існували також пропозиції щодо створення наукових парків як непідприємницьких товариств. Наприклад, обґрунтовувалося, що «в світовій практиці технологічні та наукові парки – це неприбуткові організації, основною метою діяльності яких є створення інститутів підтримки інноваційного підприємництва [3].

Чітка законодавча вказівка на створення наукових парків у формі господарських товариств поставила крапку у наукових дискусіях щодо цього питання. Наукові парки, враховуючи вказане, є класичними підприємницькими товариствами, метою яких є розподіл отриманого прибутку між учасниками наукового парку. Варто зазначити, що

нормативно саме така мета наукового парку у спеціальному Законі не прослідковується. У ст. 3 Закону «Про наукові парки» зазначається, що науковий парк створюється з метою розвитку науково-технічної та інноваційної діяльності у закладі вищої освіти та/або науковій установі, ефективного та раціонального використання наявного наукового потенціалу, матеріально-технічної бази для створення та комерціалізації результатів науково-технічної діяльності і їх впровадження на вітчизняному та закордонному ринках [1]. Саме комерціалізація результатів науково-технічної діяльності і їх впровадження на вітчизняному та закордонному ринках є спеціальною для наукових парків проекцією мети отримання прибутку таким товариством та наступного його розподілу між учасниками.

Вказівка на належність наукових парків до господарських товариств детермінує іманентну для них корпоративну природу. Відповідно, саме з позицій корпоративного права варто розглядати особливості регулювання наукових парків у спеціальному законодавстві. Перше, на що доречно звернути увагу – це спеціальні вимоги до засновників наукового парку, поміж яких імперативно визначені заклад вищої освіти та/або наукова установа. Текстуальне формулювання «не менше одного закладу... та/або наукового установи» дозволяє зробити висновок, що законодавчий акт дозволяє створювати науковий парк кількома закладами вищої освіти чи науковими установами. Також у нормативному акті знято існуюче раніше обмеження щодо створення закладом вищої освіти одного наукового парку. Відповідно до аналізу норм чинної редакції Закону заклад вищої освіти чи наукова установа можуть створювати кілька наукових парків. Позитивно слід також сприймати і вилучення з норм Закону терміну щодо «ініціатора створення», який критикувався нами у наукових працях в силу неприцятності такої конструкції для інституту юридичних осіб.

Універсалізація правового регулювання наукових парків прослідковується також і у скасуванні дозвільного порядку створення наукових парків закладами вищої освіти та науковими установами, які не належать до державної чи комунальної форми власності і збереженні його для останніх.

Попри загальну позитивну тенденцію урегулювання наукових парків, створюваних у формі господарських товариств, можемо спостерігати у нормах Закону України певну непослідовність щодо застосування класичних для корпоративних юридичних осіб конструк-

цій. Зокрема, створення наукових парків як класичних корпоративних юридичних осіб відбувається шляхом формування між ними та їх засновниками правового зв'язку, змістом якого є корпоративні права. В. А. Васильєва у своїх працях зазначала, що можна констатувати існування постійного особливого суспільного зв'язку між засновником і юридичною особою, для позначення якого і застосовується термін «корпоративне право» [4, с. 11]. Окреслений механізм розкривається також І. В. Спасибо-Фатєєвою, яка зазначає, що при їх виникненні відбувається «видозміна об'єктів», адже засновник (учасник) товариства, сплачуючи певні внески в майно товариства, отримує взамін сукупність майнових та особистих немайнових прав, що іменуються корпоративними [5, с.250]. Саме виходячи із означеного правового зв'язку ЦК України вдало, із позиції юридичної техніки, використовує сполучення «засновник (учасник)», враховуючи те, що з моменту створення юридичної особи засновники набувають статусу учасника товариства. Окрім того, такий прийом юридичної техніки є абсолютно юридично коректним, позаяк господарське товариство існує із можливістю змінного складу учасників. Відповідно, до його складу можуть входити учасники, які ніколи статусу засновника і не мали. Зважаючи на розкриті канони корпоративного права, критично варто оцінити статтю 9 Закону «Про наукові парки» «Статус засновників наукового парку», у частині 2 якої ідеться про права засновників наукового парку, зміст яких, фактично, відображає зміст корпоративних прав учасників. Цілком очевидно, що у даній статті доречно вести мову про права учасників наукового парку. Окрім того, суперечливе враження спричиняє і аналіз змісту правомочностей, які задекларовані у означеній вище статті Закону. До переліку прав засновників (учасників) наукового парку нормативно віднесено право на вихід, право на інформацію про діяльність парку, право на отримання частини прибутку. Наведена норма лише фрагментарно відображає зміст основних правомочностей, що входять до корпоративних прав, позаяк не містить права на участь в управлінні парком, права на ліквідаційну квоту. Окрім того, варто враховувати і те, що ст. 96-1 ЦК України у ч. 4 передбачає, що учасники можуть мати інші права, передбачені статутом і законом [6]. Закон України «Про наукові парки», виходячи із аналізу ст. 9, не передбачає можливості установлення шляхом локального правового регулювання у статуті інших прав учасників парку.

Подібного роду правові деформації класичних корпоративних конструкцій мають місце також і в інших нормах Закону України «Про наукові парки», наприклад, щодо управління науковим парком, джерел формування майна наукового парку тощо.

Таким чином, позитивно сприймаючи стратегічно вірний шлях урегулювання наукових парків у формі господарських товариств, варто відзначити правову некоректність використання у спеціальному правовому акті класичних для корпоративного права конструкцій. Ці конструкції є канонами корпоративного права, які, як з погляду доктрини, так і практики є відшліфовані і напрацьовані, однак, не віднайшли належного закріплення у спеціальному Законі України «Про наукові парки». Як наслідок, ефективність діяльності наукових парків та досягнення ними задекларованої мети не буде мати очікуваного для закладів вищої освіти чи то наукових установ рівня.

Література:

1. Про наукові парки: Закон України від 25 червня 2009 року № 1563-VI. *Відомості Верховної Ради України* (ВВР), 2009, № 51, ст.757. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1563-17#Text>.

2. Зеліско А. В. Підприємницькі юридичні особи приватного права як суб'єкти цивільних правовідносин : монографія. Івано-Франківськ : Прикарпат. нац. ун-т ім. Василя Стефаника, 2017. 445 с.

3. Кашук К. М. Практичні аспекти створення наукового парку на базі вищого навчального закладу. [Електронний ресурс]. URL: <http://eprints.zu.edu.ua/11927/1/18.pdf>.

4. Васильєва В. А. Поняття та юридична природа корпоративних відносин і корпоративних прав. *Охорона прав суб'єктів корпоративних відносин* : монографія / В. В. Луць, В. А. Васильєва, О. М. Вінник, Н. Р. Кобецька, І. Р. Калаур; ред.: В. В. Луць; Нац. акад. прав. наук України, НДІ приват. права і підприємництва. К., 2013. С. 9-19.

5. Спасибо-Фатєєва І. В. Правовий аспект корпоративної власності. *Корпоративне управління*: Монографія / І. Спасибо-Фатєєва, О. Кібенко, В. Борисова; За ред. проф. І. Спасибо-Фатєєвої. Х.: Право, 2007. С. 243-270.

6. Цивільний кодекс України : Закон України від 16.01.2003 № 435-IV. *Відомості Верховної Ради України*. 2003. № 40–44. Ст. 356.